

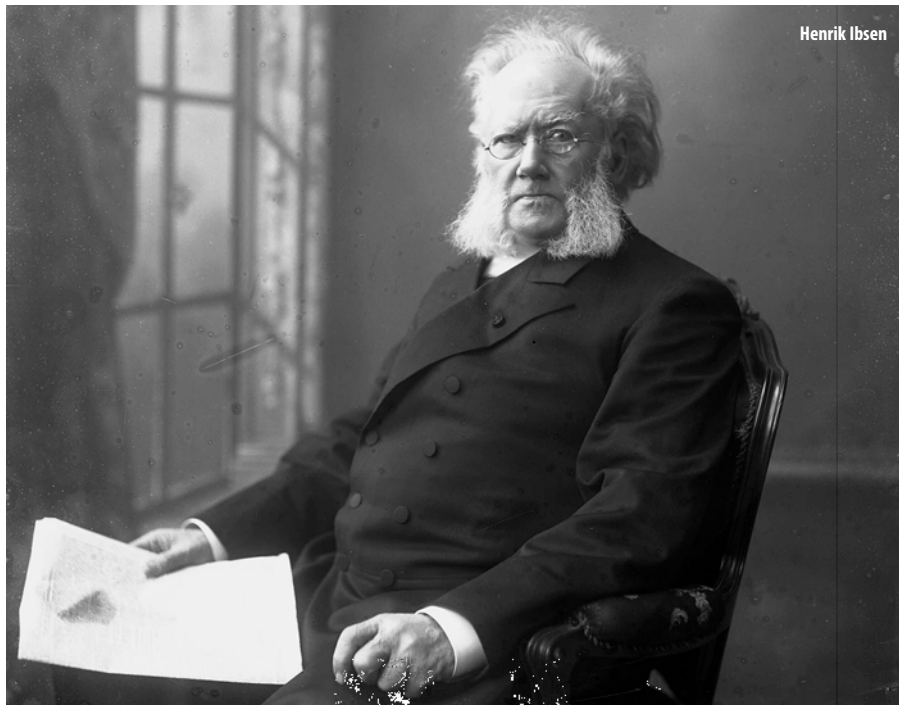
Una democràcia massa prima

La crisi sanitària de la COVID-19 comença a derivar cap a un daltabaix econòmic, social i laboral de conseqüències incalculables. En tot just un mes de confinament, la conjuntura generada per la pandèmia ha il·luminat les zones ocultes de precarietat i desigualtat estructurals del sistema. S'ha fet més evident que mai que, sense uns serveis públics de qualitat i d'accés universal, com la sanitat, l'educació, la cultura i l'assistència social, no hi pot haver una democràcia sòlida, basada en els drets i les llibertats dels individus i dels col·lectius.

Una de les peces teatrals que aquests dies ressona en el meu cap és *Un enemic del poble* (1882) d'Henrik Ibsen, una anàlisi amb bisturí dels aspectes més polèmics del sistema democràtic. El doctor Stockmann —el protagonista— lluita contra tot i tothom per denunciar el perill per a la salut que suposa el balneari on treballa, principal font d'ingressos per a la ciutat. Les forces fàctiques, més inquietes per la butxaca que no pas per la salut pública, miren de frenar els seus projectes per sanejar les aigües i evitar contagis.

La premsa “progressista i independent” veu en la denúncia del doctor un detonant per a la polèmica política, però de seguida es doblega al dictat de les autoritats locals. Manipulada per la classe dirigent i la premsa, la ciutadania es gira en contra de l'idealista doctor, que es converteix així en “un enemic del poble”. No hi valen de res els informes científics contundents, ni les raons que addueix amb passió profètica: del més ric al més pobre, la majoria s'estima més minimitzar la problemàtica i, per estalviar-se costos onerosos, hipotecar la salut i el futur.

L'escena més controvertida de l'obra —que Joan Puig i Ferrer adaptaria a la catalana a *Aigües encantades* (1908)— és el discurs que fa el doctor Stockmann en

l'assemblea ciutadana. Amb l'altivesa de l'intel·lectual irritat —però jugant-s'hi la posició— critica l'estupidesa dels dirigents i proclama que el pitjor enemic de la veritat i la llibertat és “la compacta majoria”. La seva aposta discutible i elitista pel despotisme il·lustrat advoca per les minories situades a l'avantguarda del coneixement i del progrés. Avui, tanmateix, sabem que la democràcia no reclama individus heroics sinó societats lúcides.

Un enemic del poble, un text que entusiasma tant a George Bernard Shaw com a Arthur Miller, pot llegir-se com un al·legat a favor dels drets democràtics, menystinguts en un sistema que es vanta de ser-ne, i de l'educació desinhibida i lliure, necessària per despertar consciències i evitar manipulacions. S'hi ataca durament la ineptitud de les classes rectores, la connivència dels mitjans amb el

poder i la uniformització dels partits polítics. Però també s'hi endevina una crítica al pensament únic que, amb el pretext del progrés, prioritza el benefici dels de dalt en detriment dels de baix.

Aquesta peça d'Ibsen ve a tomb en la situació actual perquè la deriva autoritària i recentralitzadora de l'Estat espanyol, on la democràcia és massa prima, s'ha accentuat encara més durant la crisi actual. A qualsevol que qüestionï la línia oficial se li penja la llufa d’“enemic del poble”. El president Torra o el doctor Oriol Mitjà —carregats d'arguments— ho saben molt bé. El *Gobierno* ha estat incapaç d'exercir l'autocrítica per una gestió funesta i miserable de la pandèmia, més atenta a satisfer els poders fàctics que no pas a salvar vides. Amb el suport d'uns mitjans submisos, ha amagat la veritat, en comptes de treure-la a la llum i actuar en conseqüència.